

λάκις ἀνεπαρκῆς, ὡς δεικνύει ἡμῖν τὸ ἀπόφθεγμα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὃς ἐν χειμῶνι καὶ ψύχει ἐστιώμενος ὑπὸ τινος τῶν φίλων, εἰσενεγκόντος εἰς τὸ δωμάτιον ἐσχάραν μικράν καὶ πῦρ ὀλίγον, ἐκέλευεν αὐτὸν εἰσενεγκεῖν ἢ ξύλα ἢ λιβανωτόν. Τακτικώτεραι δὲ κηπνοδόκαι ἦσαν ἀναγκαῖαι καὶ φαίνονται ὅτι ὑπῆρχον ἐν οἰκίαις ἐχούσαις καὶ δευτέραν ὀροφήν ἢ ὑπερῶν.

§ 9. Πρὸς ἐναποταμίευσιν δὲ τῶν τροφίμων καὶ ἄλλων χρεωδῶν τοῦ οἴκου ἀναφέρονται ἡμῖν προσδιωρισμένοι διάφοροι θέσεις ἐν ταῖς ἐλληνικαῖς οἰκίαις· κατάλληλον θέσιν αὐτῶν κατὰ τὴν διάφορον φύσιν τῶν φυλαττομένων χρεωδῶν τοῦ οἴκου ὑποδεικνύει ἡμῖν ὁ Ξενοφῶν, ἐνθα λέγει, ὅτι «ὁ μὲν θάλαμος ἐν ὀχυρῶ ὦν τὰ πλείστου ἀξία καὶ στρώματα καὶ σκεύη παρεκάλει, τὰ δὲ ξηρὰ τῶν στεγῶν τῶν σῖτον, τὰ δὲ ψυχρινὰ τὸν οἶνον, τὰ δὲ φανὰ, ὅσα φάους δεόμενα ἔργα τε καὶ σκεύη ἐστίν». Ἀλλὰ μία τούτων τῶν θέσεων ἐθεωρεῖτο κατ' ἐξοχὴν ὡς ἀποθήκη τῶν σίτων καὶ οἴνων καὶ ἄλλων τροφίμων, καὶ ἐκαλεῖτο ταμεῖον, καὶ τὴν ἐπὶ τούτου ἐπίβλεψιν εἶχεν ἢ σωφρονεστέρα καὶ ἐγκρατεστέρα τῶν θεραπεινίδων, ἢ ταμία. Ἐσφαλμένως δ' ἐγένετο ὑπὸ τινων διακρίσις δύο σημασιῶν τῆς λέξεως, ὡς ταμείου κατὰ τὰς ἡμετέρας ιδέας, ἢτοι θησαυροῦ (aerarium), καὶ ὡς ἀποθήκης τροφίμων (cella penaria), ἢτοι τοῦ παρ' ἡμῖν λατινίζοντος κελλαρίου, ὅπερ ἄλλως εὐρίσκετο ἐν τῇ γυναικωνίτιδι. Τοιαῦται ἀποθῆκαι σπανιότατα εὐρίσκοντο ὑπὸ τὴν στέγην, ἧς ἢ ἐπίπεδος καὶ ὀμαλὴ κατασκευὴ προδήλως ἀπαγορεύει ἡμῖν τὴν παραδοχὴν ἀνωγείων ἐν ταῖς ἐλληνικαῖς οἰκίαις· ἀλλ' αἱ στέγαι, ἐν ᾗ ἦσαν ὀμαλαὶ οὕτως, ὥστε ἠδύναντο περιπατεῖν ἐπ' αὐτῶν καὶ ποιεῖν τὸν Ἀδωνιασμόν, ἦσαν ἐνίοτε καὶ ὑψηλαί· καὶ τὸ ὑπὸ τὴν στέγην τριγωνικὸν ἐνώπιον τὸ καλούμενον ἀέτωμα καὶ ἀνῆκον εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τῶν ναῶν ἀναφέρεται ὡς εὐρισκόμενον καὶ ἐν ἰδιωτικαῖς οἰκίαις πρὸς τὴν ὁδὸν τετραμμένον· «οἴκου δὲ ἀέτωμα τὸ ὑψηλότερον μέρος· οὕτω γὰρ ὀνομάσει τις τὰς εἰς ὕψος τριγωνοειδεῖς ἀνατάσεις τῆς ὀροφῆς· εἰ μὲν γὰρ ἠλιαστήριον (τὸ παρ' ἡμῖν ἠλιακόν) ποιήσει τις ἀντὶ κεράμου, ποιήσει τὴν ὀροφήν ἐνεπίπεδον... κέραμον δ' ἐπιτιθεὶς εὐαπόρρυτον αὐτῇ τὸ ὕδωρ τὸ ἔμβριον εἶναι

βούλεται· κατὰ τοῦτ' οὖν ὑψηλὸν ἐργασάμενος τὸ μέσον τῆς ὀροφῆς κατὰ μῆκος ἐκ τῶν ὀπίσω πρὸς τὸ πρόσω τεταγμένον κ. τ. λ. (Γαληνός). Περὶ τοιούτων ὑψηλῶν στεγῶν, σαφέστατα εἰς ἰδιωτικὰς οἰκίας ἀναφερομένων, λέγει ὁ Πολυδεύκης· «ἀμείβοντες δ' εἰσὶ ξύλα ἐκάτέρωθεν τῶν τοίγων ἀλλήλοις ἀντεριδόμενα πρὸς τὸ τοῦς ἐκ μέσου ὑψηλοῦς ὀρόφους ἀνέχειν δύνασθαι· ἀλλαχοῦ δὲ γίνεται καὶ ἡ πρέπουσα διάκρισις μεταξὺ τῆς καθ' αὐτὸ στέγης, τοῦ στέγους, ἢ τέγους, καὶ τῆς ὀροφῆς ἢ τοῦ ὀρόφου· «καλοῖτο δ' ἂν τὸ μὲν ὑπὸ τοῦς πόδας μέρος τοῦ θαλάμου καὶ οἴκου ἔδαφος (τὸ ἄλλως δάπεδον), τὸ δ' ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν ὀροφή (plafond) καὶ στέγη... τὸ δὲ μεταξὺ τοῦ ὀρόφου καὶ τοῦ στέγους παρωροφίς, τὸ δ' ὑπεράνω τοῦ ὀρόφου στέγος (toit), ὃ ποιητικῶς τέγος καλεῖται». Τὴν αὐτὴν διάκρισιν τούτων καταδεικνύει καὶ τὸ παρά Θουκυδίδη»· οἱ Κερκυραῖοι κατὰ μὲν τὰς θύρας οὐδ' αὐτοὶ διανοοῦντο βιάζεσθαι, ἀναβάντες δ' ἐπὶ τὸ τέγος τοῦ οἰκήματος καὶ διελόντες τὴν ὀροφήν ἔβαλλον τῷ κεράμῳ καὶ ἐτόξευον κάτω.» Οὐχ ἥττον ἀναφέρεται καὶ κατῆλιψ καὶ μεσόδμη καὶ παρωροφίς, ὡς μεταξὺ στέγους καὶ ὀρόφου κενὸν διάστημα πρὸς ἐναπόθεσιν πραγμάτων. Ἐν τοῖς ὀμηρικοῖς ποιήμασιν ἀναφέρονται συχνάκις ὑψόροφοι θάλαμοι ὡς ἐμπεριέχοντες οὐχὶ μόνον τρόφιμα, οἶον ἔλαιον καὶ οἶνον, ἀλλὰ καὶ ἐσθῆτας καὶ χαλκὸν καὶ σίδηρον καὶ χρυσὸν καὶ παντοῖα ἄλλα κειμήλια· «ὁ δ' ὑψόροφον θάλαμον κατεβήσατο πατρὸς εὐρύν, ὅθι νητὸς χρυσὸς καὶ χαλκὸς ἔκειτο, ἐσθῆς δ' ἐν χηλοῖσιν (φωριαμοῖσιν), ἄλις τ' εὐῶδες ἔλαιον, ἐν δὲ πίθοι οἴνου παλαιοῦ» (Ὀδυσσ. Β, 337). Ἀλλὰ καὶ ὑπογείων ταμείων ἡ πρῶϊμος ὑπαρξίς μαρτυρεῖται. Ὑπόγειοι ἀποθῆκαι ἢ κρύπται (ὡς αἱ παρ' ἡμῖν κρυψάναι) ἦσαν καὶ οἱ συχνοὶ ἀνευρεθέντες θησαυροί, κατὰ γαίαν μνημεῖα ἢ μᾶλλον ταμεία, ἐν οἷς ἐναπετίθεντο τὰ πολυτιμότερα κειμήλια τῶν ὀλβίων οἴκων· καὶ ἄλλαι δὲ ὑπόγειοι ἀποθῆκαι πρὸς ἐναπόθεσιν καρπῶν καὶ ἄλλων ἦσαν πολλαχοῦ εὐχρηστοί, ὡς αἱ πρὸς διατήρησιν τοῦ σίτου ἐν Θράκῃ (σειροί), ἢ πρὸς διαφύλαξιν ἄλλων προϊόντων, ὡς οἴνου καὶ ἐλαίου ἐν Ἀθήναις, οἱ καλούμενοι λάκκοι. Μόνον αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες οὐδὲ ἐν τῇ ἐσχάτῃ πενίᾳ διέτριβόν ποτε ἐν τοικύταις ὑπογείοις οἰκήσεσιν, ὡς

γνωστὸν τοῦτο περὶ τῶν Φρυγῶν καὶ Ἀρμενίων, καὶ ἄλλων τινῶν λαῶν καὶ νῦν ἔτι αὐτόχρημα τρωγλοδυτῶν. — Ἐπίσης ἀναμφισβήτητος καὶ ἡ ὕπαρξις τῶν ἀπαραιτήτως ἀναγκαίων τῆς οἰκίας μερῶν, τῶν ἀποπάτων ἢ κοπρώνων, εἰ καὶ οὐδὲν γινώσκομεν περὶ τε τῆς θέσεως καὶ τῆς κατασκευῆς αὐτῶν ἐκτὸς τοῦ ὑπὸ τοῦ κωμικοῦ λεγομένου περὶ τῶν πολυφάγων Θηβαίων, ὅτι ἕκαστος αὐτῶν εἶχε κοπρῶνα πρὸς ταῖς θύραις· ἔτι δὲ οἱ αὐτοὶ ἐκαλοῦντο καὶ λάσανα στερεὰ ἢ ἀκίνητα ἐν ἀντιθέσει πρὸς μετατοπιζόμενα οὐροδοχεῖα ἢ δίφρους ἀφοδευτηρίου· «τοῖς δεσπόταις τῶ μὲν ἀνδρὶ καὶ λάσανα ἀναγκαῖα καὶ ἀμῖς, ἦν Σοφοκλῆς ἐν Πανδώρα ἐνουρήθραν καλεῖ καὶ Αἰσχύλος οὐράνην· οὐ μόνον δὲ ἐπὶ τοῦ ἀκινήτου ἀποπάτου τὰ λάσανα ὀνομαστέον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ τιθεμένου καὶ ἀνακρουμένου... καὶ δίφρον δ' ἂν εἴποις τὰ λάσανα εὐφημότερον καὶ διφρίσκον· τῇ δὲ γυναικὶ σκάφιον» (Πολυδ.) Περὶ δὲ τοῦ τρόπου τῆς ἐν ἐκείνῳ τῶ τόπῳ καθάρσεως δεικνύει τὸ παρὰ Στοβαίῳ· «καὶ τι τῶν ἀναγκαίων ποιήσαντα ἀπονίζειν ἐκεῖνα τὰ μέρη».

§ 10. Πρὸς ἐπάλειψιν δὲ καὶ περίβλημα τῶν τοίχων ἤρχει κατ' ἀρχὰς ἢ διὰ τιτάνου χρίσις ἢ τὸ κονίαμα (ἐπιχρίειν τιτάνῳ)· ἐκονίων δ' ἐνίοτε τὰς οἰκίας οὕτως, ὥστε ἐλάμβανον λαμπρὰν λευκότητα (ἀπολαμπρύνειν, ἀποφαιδρύνειν)· περὶ δὲ τὴν κατασκευὴν τούτου τοῦ κονιάματος οἱ Ἕλληνες κονιαταὶ ἦσαν περίφημοι· τὴν δὲ διὰ κονιάματος μαρμάρου ἐπίχρισιν ἠγνόουν οἱ Ἕλληνες, ὡς καὶ τὴν δι' ἀσβέστου. Κατεσκευάζοντο δὲ αἱ οἰκίαι ἐκ κοινοῦ λίθου, κέραμων ἢ πλίνθων καὶ ξύλων· «λίθοι καὶ κέραμος κάτω καὶ ἐπιπολῆς, ἐν μέσῳ δὲ αἶ τε πλίνθοι καὶ τὰ ξύλα·» καὶ παρὰ Πολυδεύκει ἀναφέρονται ἡμῖν «ὑλαὶ οἰκοδομημάτων λίθοι, χάλικες, πλίνθοι, ξύλα, κέραμος στεγαστήρ, ἐρέψιμα ξύλα, ἃ Θουκυδίδης εἶπε τὴν ξύλωσιν, πηλός, ἀσβεστος, τίτανος, ἀσφαλτος». — Μετὰ ταῦτα ὅμως ἡ πρόοδος τῆς πολυτελείας ἤρξατο καλλωπίζειν καὶ τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικὸν τῶν οἰκιῶν διὰ γραφῶν, τοιχογραφιῶν (κατὰ τοίχου γράφειν)· ἡ ἀρχαϊκὴ ἀφέλεια καὶ λιτότης περιωρίζοντο εἰς τὸ θεωρεῖν ἡδίστας καὶ καλλίστας οἰκῆσεις, ἐν αἷς καὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἠδύνατο καταφεύγειν ἀσφαλέστατα

καὶ ἤδιστα κατὰ πάσας ὥρας καὶ ἐν αἷς ἠδύνατο κατατίθεσθαι ἀσφαλέστατα τὰ ὄντα, καὶ εἰς τὸ νομίζειν ὅτι οὐ ποικίλμασι κοσμεῖται ἡ οἰκία, ἀλλὰ τὰ οἰκήματα οἰκοδομοῦνται πρὸς αὐτὸ τοῦτο ἐσκεμμένα, ὅπως ὦσιν ὅτι συμφορώτατα ἀγγεῖα τοῖς μέλλουσιν ἐν αὐτοῖς ἐσεσθαι, καὶ ὅτι αἱ γραφαὶ καὶ αἱ ποικιλίαι πλείονας εὐφροσύνας ἀποστεροῦσιν ἢ παρέχουσιν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς πολυτελείας ἀναφέρεται ἡμῖν καὶ τὸ Ἀλκιβιάδειον ἐκεῖνο, ὅτι εἶρξεν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ τὸν ζωγράφον Ἀγάθαρχον, καὶ γράψαντα τὴν οἰκίαν εἶτα ἀφῆκεν αὐτὸν δωρησάμενος· ἔτι δὲ μανθάνομεν ὅτι καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Ἀρχέλαος προσεκάλεσε τὸν περίφημον Ζεῦξιν πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἀντὶ τετρακοσίων μναῶν. Περὶ δὲ ἐξωτερικῶν ζωγραφικῶν τὸ ἀξιολογώτατον περὶ ἐγκαιστικῆς ζωγραφίας παράδειγμα ἐν ταῖς οἰκίαις τῆς πόλεως Ταννάγρας, ἣτις ἦν κάλλιστα κατεσκευασμένη τοῖς τῶν οἰκιῶν προθύροις καὶ ἐγκλύμασιν ἀναθεματικοῖς· ὡς τοιαῦτα δὲ τινα νοητέον καὶ τὰ παμφανόωντα μέγαρον τοῦ Ὀμήρου καὶ τὰ ποικίλα πρόθυρα τοῦ Κρατίνου. Ὅτι δὲ μεταγενεστέρως ἐζωγραφεῖτο καὶ τὸ ἐξωτερικὸν τῶν οἰκιῶν δεικνύει ἡ δηλικὴ ἐπιγραφή, ἐνθα λέγεται περὶ τινος ὅτι «τὴν κονίασιν τοῦ παστοφορίου καὶ τὴν γραφὴν τῶν τε τοίχων καὶ τῆς ὀροφῆς καὶ τὴν ἐγκαυσιν τῶν θυρῶν καὶ τοὺς προμόχλους τοὺς ἐν τοῖς τοίχοις καὶ τὰς ἐν αὐτοῖς σανίδας ἀνέθηκεν». Καὶ περὶ τῶν ἄλλων δὲ κοσμημάτων τῆς οἰκίας σημειωτέον ὅτι πρότερον μὲν ἦσαν ὀλίγα, κατὰ δὲ τοὺς χρόνους τοῦ Πλάτωνος καὶ Ξενοφῶντος κατεβάλλετο πλείων φροντίς περὶ ταῦτα. Τὸ δὲ ἔδαφος ἐκληπτέον συνήθως ὡς πλινθόστρωτον (ἐκ χώματος ἢ πηλοῦ· ἀλλὰ ποῖόν τι ἔδαφος νοητέον ὑπὸ τὴν παρὰ Λουκιανῷ ἔκφρασιν κορδυβαλλῶδες πέδον; παραβλητέον πρὸς τούτοις καὶ τὸ ἀστρακον [= ὄστρακον, astracum]). Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου φίνεται πιθανὸν ὅτι ἐν κομψοτέραις οἰκίαις ὑπῆρχε καὶ πολύχρουν τεχνητὸν ἔδαφος, γινόμενον καὶ ἐπὶ πηλοστρώτου· διότι κατὰ Πλίνιον τὰ πηλόστρωτα τὰ ἐξησκημένα τὴν τέχνην δίκην ζωγραφίας ἔχουσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν παρὰ τοῖς Ἑλλησιν. Ἀλλὰ καὶ φησὶν ὁ αὐτὸς ὅτι τὸ ξενικῶς ὑπὸ τινῶν μωσαϊκὸν λεγόμενον (ὡς ἀπὸ τοῦ γαλλικοῦ mosaïque) καὶ δυνάμενον ἴσως λέγεσθαι μου-

σειωτὸν (ἔδαφος), ὡς ἐπιτηδεύομενον κατ' ἐξοχὴν ἐν τοῖς μουσεῖ-
οις, γινώσκει ἢ ἀρχαιότης τοῦλάχιστον ἀπὸ τῶν χρόνων Διογένους
τοῦ Σινωπέως κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Γαληνοῦ· «τοὺς γὰρ τοί-
χους ἅπαντας ἀξιολόγοις γραφαῖς κεκοσμηῆσθαι, τὸ δ' ἔδαφος ἐκ
ψήφων πολυτελῶν συγκεῖσθαι θεῶν εἰκόνας ἔχον ἐξ αὐτῶν διατε-
τυπωμένας». — Καὶ ὁ μὲν πρακτικώτερος νοῦς τοῦ Ξενοφῶντος,
μαρτυροῦντος ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτοῦ ἦν οὐχὶ ἀσύνηθες τὸ
ἐπικοσμεῖν τὰ ἔνδον τῶν οἰκιῶν διὰ ζωγραφιῶν, καταδικάζει τὰς
περὶ τὸν οἶκον πολυτελείας καὶ τὰ ποικίλματα· ὁ δὲ Πλάτων
τοῦναντίον καταλέγει μὲν ὡς σημεῖα τρυφώσης πόλεως τὸ μὴ
ἀρχεῖσθαι μόνον εὐτελέσιν οἴκοις, ἀλλὰ χρησιμοποιεῖν καὶ τὴν
ζωγραφίαν καὶ ποικιλίαν πρὸς περικόσμησιν αὐτῶν, ἀλλ' ὅμως
ἕκαστος προτίμα τὴν ἐν τριαύτῃ τρυφώσῃ πόλει διατριβὴν, ἢ
τὴν ἐν ὕῳ πόλει, ὡς ὁ αὐτὸς ὠνόμασε τὴν ἐν ἀπλαῖς οἰκήσεσι
καὶ στοιχειώδει τροφῇ καὶ πόσει περιοριζομένην πόλιν. Ὡσαύτως
ὡς πρόδον ἀπὸ τῆς τραχύτητος καὶ ἀγροικίας πρὸς τὸν ἐξευγε-
νισμόν καὶ τὴν τρυφηλοτέραν δίαιταν θεωρεῖ τοῦτο καὶ ὁ Δου-
κιανός, ἔνθα λέγει· «ἀντὶ δὲ εὐτελῶν δωματίων ὑψηλὰ τέρεμνα
καὶ λίθων πολυτέλειαν ἐμηχανήσαντο καὶ γυμνὴν τοίχων ἀμορ-
φίαν εὐανθέσι βαφαῖς χρωμάτων κατέγραψαν.» Φαίνεται δὲ πιθα-
νώτερον ὅτι αἱ προμνησθεῖσαι τοιχογραφίαι ἦσαν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ
κονιάματος τοῦ τοίχου διὰ χρωμάτων (ποικιλίαι, ποικίλματα, ζω-
γραφίαι), καὶ οὐχὶ ἐπὶ σανίδων ἢ πινάκων. Ἐπίσης ἐκληπτέον
καὶ τὰ παρὰ Πλάτωνι ἐν ὄροφῇ ποικίλματα μᾶλλον περὶ ζωγρα-
φιῶν διὰ χρωμάτων, καὶ οὐχὶ ὡς γύψινα κοσμήματα τοῦ γείσου
καὶ τῆς στέγης. Διότι παρὰ Πλινίου μαρτυροῦμεν ὅτι πρῶτος ὁ
Σικυώνιος Πανσίας ἐφεῦρε τὸ ζωγραφεῖν τὰς ὀροφάς. τοιοῦτοι ὄρο-
φικοὶ πίνακες ἦσαν καὶ αἱ παρ' Αἰσχύλῳ ἐγκουράδες ἢ κουραὶ
καθ' Ἡσύχιον· «ἐγκουράδες τὰ ἐν τῷ προσώπῳ στίγματα καὶ αἱ
ἐν ταῖς ὀροφαῖς γραφικοὶ προσώπων πίνακες· ἔστι γὰρ κουράς ἢ
κόρυφή (ὄροφή;) καὶ ὁ γραπτὸς πίναξ· ἐγκουράς δὲ ὁ γεγραμμένος
ἢ ἐγγεγραμμένος»· καὶ ἀλλαχοῦ ὁ αὐτός· «κουράς ἢ ἐν τοῖς ὄρο-
φήμασιν γραφή, ὄροφικός πίναξ· παρὰ δ' Αἰσχύλῳ ἐν Μυρμιδόσῳ
ἀμφιβάλλεται· ἐγκουράδι· ἔστι δὲ ἐγκουράς ὄροφικός πίναξ». Ἀλλὰ

καὶ ἄλλα διάφορα ἀνάλογα κοσμήματα ἐννοεῖ τις εὐκόλως ὅτι ὑπῆρχον ἐν ταῖς μεταγενεστέροις πολυτελεστέροις οἰκίαις· γνωστὰ ἰδίως τὰ ἐν τῇ ὀροφῇ φατνώματα ἐν ναοῖς καὶ μεγαλοπρεπέσι κτιρίοις. Ἄλλ' ἐν τοῖς τοιοῦτοις βεβαίως λίαν ἄτοπον τὸ καταριθμεῖν ὡς πραγματικά τὰ μεταλλικά, πολύτιμα καὶ στίλβοντα κοσμήματα τῶν παρ' Ὀμήρῳ ἠρωϊκῶν μεγάρων ἢ βασιλείων, ἅτινα παρατίθεμεν ἐνταῦθα μόνον χάριν τῆς γλώσσης καὶ τῆς δημιουργικῆς φαντασίας τοῦ ποιητοῦ. «Χάλκεοι μὲν τοῖχοι ἑληλάδατ' ἐνθα καὶ ἐνθα ἐς μυχὸν ἐξ οὐδοῦ· περὶ δὲ θριγκὸς κυάνοιο· χρύσειαι δὲ θύραι πυκινὸν δόμον ἐντὸς ἔεργον· ἀργύρεοι δὲ σταθμοὶ ἐν χαλκῷ ἔστασαν οὐδῶ, ἀργύριον δ' ἐφ' ὑπερθύριον, χρυσῆ δὲ κορώνη, χρύσειοι δ' ἐκάτερθε καὶ ἀργύρειοι κύνες ἦσαν» (Ὀδυσ. Η, 86—91). Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἐποίησεν ὁ Ἥφαιστος ἰδυίῃσι πράξιδες ἢ μᾶλλον ἢ καλλιτεχνικῆ φαντασίᾳ τοῦ ποιητοῦ, ὡς καὶ τὴν «χαλκοῦ τε στεροπὴν καὶ δώματα ἠχήμεντα χρυσοῦ τ' ἠλέκτρου τε καὶ ἀργύρου ἠδ' ἐλέφαντος» (Ὀδ. Δ, 82)· τοιοῦτοι δὲ πραγματικοὶ ἐλεφαντόδετοι δόμοι ἀναφέρονται καὶ πιθανῶς ὑπῆρχον ἐν τῇ πολυχρύσῳ Ἀσίᾳ, ἀλλὰ βεβαίως ἐκεῖ οὐχὶ μετὰ τῆς αὐτῆς τέχνης καὶ φιλοκαλίας τῶν Ἑλλήνων· «οὐ φιλόκαλοι γάρ, ἀλλὰ φιλόπλουτοί εἰσιν οἱ βάρβαροι.» Ἐπίσης ἄτοπον τὸ παρασύρεσθαι ἐκ μεγάλης ἴσως σπουδῆς πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἰδιωτικῆς εὐζωίας καὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ πλούτου τῶν ἀρχαίων καὶ θεωρεῖν ὡς πραγματικότητα τὸ ὄνειρον τοῦ παρ' Ἀθηναίῳ μεθύσου τοῦ καταλέγοντος μεταξὺ τῶν ἄλλων εὐδαιμονιῶν αὐτοῦ καὶ οἶκους μαρμαίροντας χρυσῷ καὶ ἐλέφαντι. Ἄλλὰ θετικώτερον μαρτυρεῖ περὶ τοιαύτης πολυτελείας ὁ Μουσώνιος· «τί δ' αἱ περίστυλοι στοαί; τί δὲ αἱ ποικίλαι χρίσεις; τί δ' αἱ χρυσόροφοι στέγαι; τί δ' αἱ πολυτέλεια τῶν λίθων, τῶν μὲν χαμαὶ συνηρμοσμένων, τῶν δ' εἰς τοίχους ἐγκειμένων, ἐνίων καὶ πάνυ πόρρωθεν ἠγμένων λίθων καὶ δι' ἀναλωμάτων πλείστων;» Ὅλως ἰδιάζον καὶ ὀλίγον δυσνόητον κόσμημα ἦσαν αἱ χαλκαῖς λεπίδες ἐπὶ τῆς ἄλλως λιτῆς οἰκίας τοῦ Φωκίωτος ἐν Ἀθήναις· «Ἢ δ' οἰκία τοῦ Φωκίωτος ἔτι νῦν ἐν Μελίτῃ δείκνυται, χαλκαῖς λεπῖσι κεκοσμημένη, τὰ δ' ἄλλα λιτῆ καὶ ἀφελῆς» (Πλουταρχ. Φωκ. 18).

§ 11. Ἔτι δὲ σημειωτέον ὀλίγα περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐν τῇ ἑλληνικῇ οἰκίᾳ θυρῶν, τῶν τε ἐξωτερικῶν καὶ τῶν ἐν τοῖς θαλάμοις ἐσωτερικῶν. Καὶ πρῶτον ἐκτὸς τῆς αὐλείου καὶ μεσαύλου φαίνεται ὅτι ἐνίοτε ἡ οἰκία εἶχε καὶ τρίτην μεγάλην θύραν, ἣτις συνήθως καλεῖται κηπαία θύρα, διότι ἐν πολλαῖς οἰκίαις φαίνεται ὅτι ὑπῆρχε τμημά τι κήπου· τοιαύτη ἢ παρὰ Δημοσθένει ἀναφερομένη θύρα ἢ εἰς τὸν κήπον φέρουσα καὶ κατὰ τοιαύτην ἐννοϊαν ἀναφέρεται ἀμφίθυρος οἰκία καὶ ἀμφίφυλον μέλαθρον. Παρὰ δὲ Λυσία ἀναφέρεται ἡμῖν καὶ τρίτη, ἢ μᾶλλον τετάρτη θύρα· «τριάων δὲ θυρῶν οὐσῶν, ἃς ἔδει με διελθεῖν, ἅπασαι ἀνεωγμέναι ἔτυχον». Πρὸς τίνα χρῆσιν ἦν αὕτη, τοῦτο δύσκολον προσδιορισθῆναι· βεβαίως ἐν ταῖς τρισὶ ταύταις θύραις ἀδύνατον ἐννοῆσαι τὴν αὐλείον· διότι ὁ Λυσίας ἦν ἤδη ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἐν ᾧ οἱ διῶκται αὐτοῦ ἐποιοῦντο τὴν φυλακὴν ἐπὶ τῇ αὐλείᾳ θύρᾳ· διὸ εἰκάζεται ὅτι ἐκείνη ἦν θύρα, φέρουσα ἐκ τοῦ κήπου αὐτοῦ εἰς τὴν ὁδόν. Ἐν δὲ τοῖς θαλάμοις τῆς ἑλληνικῆς οἰκίας ἦσαν πλείονες θύραι, ἢ ὅσαι συνήθως ἐκλαμβάνονται. Πάντες οἱ πρὸς ταμίευσιν θάλαμοι, ὁ ἰδίως θάλαμος καὶ ἄλλα οἰκήματα εἶχον τοιαύτας, ἔλειπον δ' ἴσως ἐν ταῖς ἐξέδραις καὶ γενικῶς ἐν τοιούτοις οἰκήμασιν, εἰς ἃ ἐπετρέπετο ἐκάστη ἢ εἴσοδος. Ἰνωστὸν δέ, ὅτι ἐν ταῖς πύλαις μετεχειρίζοντο καὶ παραπετάσματα· «πρὸ μὲν οὖν κοιτῶνος ἐπὶ ταῖς θύραις παραπετασμάτων σοι δεῖ, εἴτε ἀπλοῦν εἴη τὸ παραπέτασμα λευκὸν ἐξ ὀθόνης εἴτε καὶ τρίχαπτὸν τι βαπτὸν εἴτε πολύχρουν, ἐφ' οὗ Ἀριστοφάνης ἂν εἴποι, τὸ παραπέτασμα τὸ Κύπριον τὸ ποικίλον» (Πολυδ.) Ἐὰ αὐτὰ παραπετάσματα ἐκαλοῦντο καὶ αὐλαῖαι· παρὰ Θεοφράστῳ ἀναφέρεται αὐλαία, ἔχουσα Πέρσας ἐνυφασμένους· παρὰ δὲ Πολυδεύκει σημειοῦται· «ἔξεστι δὲ καὶ τὸ παραπέτασμα αὐλαίαν καλεῖν, Ὑπερίδου εἰπόντος ἐν τῷ κατὰ Πατροκλέους· οἱ δὲ ἐννέα ἄρχοντες εἰστιῶντο ἐν τῇ στοᾷ, περιφραξάμενοί τι μέρος αὐτῆς αὐλαίαις». Μετεφέροντο ἄρα γε τοιαῦτα αὐλαῖαι καὶ ἐκ Περσίας καὶ Βαβυλωνος, ἐνθα ἐφημίζοντο τὰ ὑφάσματα καὶ οἱ τάπητες οἱ ἔχοντες ἐνυφασμένα ζῶα τερατώδη καὶ καταστήσαντες γνωστοὺς ἐν Ἑλλάδι τραγελάφους καὶ ἵππαλεκτρούνας καὶ μιξόθηρας φῶτας; Παρ' Ἀθηναίῳ ἀναφέρονται καὶ

«ἀμφίταποι ἀλουργεῖς... καὶ περιστρώματα ποικίλα, διαπρεπῆ ταῖς τέχναις... φιλαὶ Περσικαί, ἔχουσαι ἀκριβῆ τὴν εὐγραμμίαν τῶν ἐνυφασμένων ζωδίων». — Ὑπὲρ δὲ τὴν αὐλείον θύραν ἐνίοτε ἐπ' ἀγαθῶ οἰωνῶ ἢ ὡς προβασκάνιον ἐνεχάραττον ἐπιγραφὴν τινα. «Ἐπὶ τούτου φασὶ τοὺς Ἕλληνας ἐπιγράφειν τοῖς ἑαυτῶν οἴκοις ἐπὶ τῶν προφυλαίων εἴσοδος Κράτητι Ἀγαθῶ Δαίμονι»· καὶ ἄλλαι τοιαῦται εἰσὶ γνωσταὶ ἡμῖν ἐκ τῶν ἀστείων σαρκασμῶν τοῦ Διογένους: «Εὐνούχου μοχθηροῦ ἐπιγράψαντος ἐπὶ τὴν οἰκίαν· μηδὲν εἰσὶτω κακόν· ὁ οὖν κύριος, ἔφη, τῆς οἰκίας ποῦ εἰσέλθῃ;» καὶ νεογάμου ἐπιγράψαντος ἐπὶ τὴν οἰκίαν, ὁ τοῦ Διὸς παῖς Ἡρακλῆς Καλλίνικος ἐνθάδε κατοικεῖ, μηδὲν εἰσὶτω κακόν, ἐπέγραψε, μετὰ πόλεμον ἢ συμμαχία». Ὡσαύτως φαίνεται ὅτι ἐνίοτε ἐπιγράφετο καὶ «εὐλαβεῖσθαι τὴν κύνα»· διότι, ἐνθα ἔλειπεν ὁ θυρωρός, πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ οἴκου ἐφύλαττεν ὁ κύων, ὅστις ἦν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ ἰσχυρὸς καὶ ἄγριος Μολοσσὸς κύων. Περὶ δὲ τῆς κλείσεως τῶν θυρῶν ἐν ἐλλείψει ἄλλων εἰδήσεων μνημονεύομεν μόνον ὅτι ἐνίοτε παραδόξως πως αἱ θύραι εἶχον δύο κλεῖθρα, τὸ μὲν κλειόμενον ἔσωθεν, τὸ δὲ ἔξωθεν. Τοιοῦτό τι ἀπαντῶμεν παρ' Ἀχιλλεῖ Τατίῳ, ἐνθα «ἡ μήτηρ κατακοιμίζουσα αἰεὶ τὴν Λευκίππην, ἔκλειεν ἐνδοθεν τὴν ἐπὶ τοῦ στενωποῦ θύραν· ἔξωθεν δ' ἕτερός τις ἐπέκλειε καὶ τὰς κλεῖς ἔβαλλε διὰ τῆς ὀπῆς· ἡ δὲ λαβοῦσα ἐφύλαττε καὶ περὶ τὴν ἑὼ καλέσασα τὸν εἰς τοῦτο ἐπιτεταγμένον διέβαλλε πάλιν τὰς κλεῖς, ὅπως ἀνοίξειε». Τοῦτο βεβαίως συνέβαινε ἐκ δυσπιστίας πρὸς τε τὴν ἐντὸς κοιμωμένην καὶ πρὸς τὴν ἔξωθεν ὑποπτευομένην λαθραίαν εἰσχώρησιν τινος. Διὸ φαίνεται ὅτι ἡ μονομερὴς κλείδωσις ἦν ἀνεπαρκὴς πρὸς ἀσφάλειαν καὶ ὅτι εὐκόλως μὲν ἠνοίγετο ὑπὸ τοῦ ἐνδον εὕρισκομένου τὸ ἐντὸς κλεῖθρον, ἀλλὰ δυσκόλως τὸ ἐκτός, καὶ τὰνάπαλιν. Ὅτι δὲ τῶ ὄντι ἡ ἔξωθεν κλειομένη θύρα μόνον ἔξωθεν καὶ ἠδύνατο ἀνοίγεσθαι, τοῦτο ἐξάγεται προδήλως ἐκ τοῦ Λυσίου, ἐνθα λέγεται ὅτι ἡ γυνὴ τοῦ Εὐφιλήτου ἐγκλείει αὐτόν· «ἐκείνη δὲ ἀναστᾶσα καὶ ἀπιούσα προστίθησι τὴν θύραν, προσποιουμένη παίζειν καὶ τὴν κλεῖν ἐφέλκεται... ἐπειδὴ δὲ ἦν πρὸς ἡμέραν, ἤκεν ἐκείνη καὶ τὴν θύραν ἀνέφξεν». Συνήθως πρὸς μείζονα ἀσφάλειαν

καὶ ἐσφραγίζοντο αἱ θύραι, μάλιστα αἱ τῶν ταμείων. Φαίνεται δὲ ὅτι οὐδ' ἐκλειδοῦντο ἄλλως αἱ θύραι, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς ἀφελοῦς καὶ γελοίας προφυλάξεως Λακύνου τινός, περὶ οὗ λέγεται «τοῦτον φασὶ καὶ περὶ οἰκονομίαν γλυκύτατα ἐσχηκέναι· ἐπειδὴν γάρ τι προέλοι τοῦ ταμείου, σφραγισάμενος πάλιν εἴσω τὸν δακτύλιον διὰ τῆς ὀπῆς ἐβρίπτει, ὡς μηδέποτε αὐτοῦ περιαιρεθεῖη καὶ τι βασταχθεῖη τῶν ἀποκειμένων· μαθόντα δὲ τοῦτο τὰ θεράποντα, ἀπεσφράγιζε καὶ, ὅσα ἐβούλετο, ἐβάσταζεν, ἔπειτα τὸν δακτύλιον διὰ τῆς ὀπῆς ἐνίει εἰς τὴν στοάν». — Ὅτι δὲ αἱ οἰκίαι οὐδαμῶς ἦσαν μεμονωμένοι ἀπ' ἄλλων ἐν τῇ αὐτῇ πόλει, τοῦτο ἀποδεικνύει ἡμῖν ἡ εἰδησις, ὅτι πολλάκις μετέβαινον ἀπὸ μιᾶς οἰκίας εἰς ἄλλην τρυπῶντες τοὺς κοινούς τοίχους, καὶ ἡ περὶ ὁμοτοίχων οἰκιῶν διὸ καὶ καθίστατο δυνατόν τὸ μεταβαίνειν εἰς τὴν γειτονικὴν οἰκίαν διὰ τοῦ τέγους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΕΝΑΤΟΝ.

ΠΕΡΙ ΕΠΙΠΛΩΝ ΚΑΙ ΣΚΕΥΩΝ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ.

§ 1. Τοιαῦται μὲν ἦσαν γενικώτερον αἱ οἰκίαι τῶν εὐπορωτέρων Ἑλλήνων, διότι τοιαύτας μᾶλλον ἐλάβομεν ὑπ' ὄψιν κατὰ τὴν ἀνωτέρω περιγραφὴν· ἐννοεῖται δὲ ὅτι αἱ τῶν πενεστέρων ἦσαν πενιχρότεραι. Ἄλλ' ἐπὶ πασῶν εἶδομεν ἐπικρατοῦσαν ἀφελειαν καὶ φυσικὴν χάριν καὶ περιορισμὸν ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀναγκαιοτάτοις, ἔλλειψιν δὲ παντός περιττοῦ ἢ μεγαλοπρεποῦς καλλωπισμοῦ ἐν μεγάλῃ ἀντιθέσει πρὸς τὰ δημόσια κτίρια. Τοῦναντίον ὅμως ἰσχύει περὶ τῶν ἐπίπλων καὶ μάλιστα τῶν σκευῶν τῶν ἐλληνικῶν οἰκιῶν. Ἦδη ἀπὸ τῶν ἐμνηρικῶν χρόνων οἱ Ἕλληνες, ὡς εἰ πρὸς ἀναπλήρωσιν τῆς πενιχρότητος καὶ τοῦ ἀπερίττου τῶν οἰκιῶν αὐτῶν, ἔχαιρον κατασκευάζοντες πολυάριθμα, πολύτιμα καὶ ἐντεχνα σκεύη, ἐν οἷς διακρίνονται πρὸ πάντων ἐπιπλα, θρόνοι, κιβωτοὶ καὶ ἄλλα δοχεῖα ἢ ἀγγεῖα, καὶ πρὸ πάντων μετὰ ταῦτα ἀναρίθμητον πλῆθος ποτηρίων ἢ ἐκπωμάτων, ἅπερ καὶ ἐν ταῖς καταγραφαῖς καὶ δηλώσεσι τῆς οὐσίας διαφόρων πολιτῶν ἀναφέρονται ἰδιαιτέρως ὡς ἀποτελοῦντα τὸ κυριώτατον μέρος τῆς κτήσεως. Τοιοῦτον ποικίλον πλοῦτον ἀγγείων καὶ σκευῶν ἀνέδωκαν εἰς τὸ φῶς αἱ πανταχοῦ τῆς ἐλληνικῆς οἰκουμένης γενόμεναι ἀνασκαφαὶ αἱ καταπλουτίσασαι τιοῦτων καλλιτεχνικῶν σκευῶν πάντα τὰ δημόσια καὶ ἰδιωτικά μουσεῖα τῆς Εὐρώπης καὶ ἔτι ἀνεξάντλητοι διατελοῦσαι, ὡς καὶ αἱ ἀνακύψασαι ὀλόκληροι ἀρ-

χαῖται πόλεις τῆς Πομπηίας καὶ Ἡρακλείου αἱ ἀναδοῦσαι νεκρὸν μὲν, ἀλλ' ἄθικτον ἅπαντα τὸν ἀρχαῖον βίον καίτοι ῥωμαίζοντα. Ἐνταῦθα δὲ δύνανται ἀποδείξαι τοῦτο καὶ τὰ ἀπλᾶ ὀνόματα αὐτῶν, εἰ καὶ ἀδύνατον συμπεριλαβεῖν ἐν τόσον στενοῖς ὁρίοις ἅπαντα καὶ τὴν ἰδιαιτέραν περιγραφὴν καὶ χρῆσιν αὐτῶν. Ἄλλ' ἀρκούντως δύναται ἀποδείξαι τὴν σημασίαν, ἣν οἱ Ἕλληνες ἀπένεμον ταύτῃ τῇ κτήσει, καὶ τὴν ἀφθονίαν αὐτῶν, καὶ ἡ συχνὴ χρῆσις πολλῶν παραγῶγων λέξεων κυριολεκτικῶν καὶ μεταφορικῶν ἐκ τῶν σκευῶν τούτων, ἐξ ὧν ἀναφέρομεν ἐνταῦθα μόνον τὰς πασιγνώστους κατασκευάζειν καὶ παρασκευάζειν καὶ ἐπισκευάζειν, λέξεις προσδιωρισμένας βεβαίως κατ' ἀρχάς, ὅπως σημαίνωσι τὸ κτᾶσθαι σκεύη, ἀλλὰ μεταπεσούσας καὶ εἰς τὰς γνωστὰς σημασίας. Χρεία δὲ ἐκλαβεῖν τὰ σκεύη τῶν οἰκιῶν, ἂν οὐχὶ πάντοτε τόσον πλούσια καὶ πολύτιμα, ὡς περιγράφονται ἐν τοῖς ὀμηρικοῖς ποιήμασι κατὰ τὰς βασιλικὰς οἰκίας τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων, ἀλλ' ὅμως πάντοτε κατασκευαζόμενα μετὰ τῆς λεπτῆς ἐκείνης φιλοκαλίας, ἣν ἐπανελημμένως παρεστήσαμεν ὡς κληρονόμημα τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Τὴν δὲ τοιαύτην φιλοκαλίαν ἀνέπτυσσον αἱ Ἕλληνες τεχνῖται τοιούτων σκευῶν, συνδυάζοντες ἄριστα σκοπιμότητα καὶ καλλονήν, οὐχὶ τόσον διὰ τῶν ἀπείρων ποικιλμάτων καὶ τορευμάτων, ἅπερ καὶ αὐτὰ μετὰ μέτρου προσετίθεντο, ἀλλὰ διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀφελοῦς τρόπου καὶ τῆς αὐτῆς συντομωτάτης ὁδοῦ, οἱ ἦς ὁ Ἕλληνας ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ ἐπετύγγανε τοῦ ἀφελοῦς, καλοῦ καὶ χαρίεντος, διὰ τῆς χαριεστάτης συμμετρίας καὶ κάμψεως τῶν γραμμῶν καὶ τῶν γεωμετρικῶν σχημάτων, ἀλλ' ἐνταῦθα πρὸ πάντων ἐν τοῖς σκεύεσι καὶ διὰ τῆς προσλήψεως ὠραίων τύπων καὶ σχημάτων ἐκ τοῦ βασιλείου τῶν τε φυτῶν καὶ τῶν ζώων. Καὶ ἔχει μὲν καὶ ἡ νεωτέρα σκευοποιία καὶ ἀγγειοπλαστικὴ ἀπειρον ποικιλίαν καὶ ἰδιάζουσαν καλλονὴν ἀγγείων καὶ σκευῶν καὶ ποτηρίων, ἐξαιρομένων καὶ ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν κατασκευὴν αὐτῶν χρήσεως πολυτιμωτέρων ὑλῶν μεταλλικῶν καὶ φυτικῶν, καὶ μάλιστα ὑπὸ τῆς τόσον κοινῆς καὶ ἐξαπατώσεως τὴν ὄρασιν ὑέλου ἢ τοῦ πολυτιμωτέρου κρυστάλλου, ἀλλ' οὐδέποτε ἐκτῆσατο ἐκείνην τὴν ἀφελῆ χάριν τῶν τοιούτων ἀρχαίων δημι-

ουργημάτων· ἀπ' ἐναντίας, ὅσον ἀπομακρύνεται τῆς ἀρχαίας φιλοκαλίας καὶ βαδίζει ἰδίας ὁδοῦς, τόσον ἀποβάλλει τὴν φυσικὴν ἐκείνην χάριν. Διὸ καὶ ὑπὸ πολλῶν νεωτέρων καλλιτεχνῶν συνιστᾶται ἡ σπουδὴ καὶ ἀπομίμησις ἀρχαίων ἀγγείων πρὸς ἀσκησιν περὶ τὸ ἐν τῇ τέχνῃ καὶ ἀρχιτεκτονικῇ καλόν.

§ 2. Περὶ τῆς ὑφ' Ἑλλήνων τεχνιτῶν ἀνάπτυχθείσης κομψότητος κατὰ τὴν λεπτουργικὴν ἐργασίαν τραπεζῶν, θρόνων καὶ κλινῶν, μαρτυροῦσιν ἔτι καὶ νῦν πολυάριθμοι εἰκόνες τῆς ἀρχαίας τέχνης, μαρτυρεῖ δὲ πρὸς τούτοις καὶ ἡ κατὰ τὴν Σπάρτην ἐπιμέλεια τῶν τεχνιτῶν, ὅπως κατασκευάζωσι βέλτιστα τὰ πρόχειρα τῶν σκευῶν καὶ ἀναγκαῖα ταῦτα, οἷον κλιντῆρας καὶ δίφρους καὶ τραπέζας καὶ κώθωνας· διότι, ἀπελαθισῶν ὑπὸ τῆς νομοθεσίας τῶν ἀχρήστων καὶ περιττῶν τεχνῶν καὶ μαραιομένης τῆς τρυφῆς διὰ τὴν ἔλλειψιν καὶ ἀπερήμωσιν τῶν ζωपुरούντων αὐτὴν, οἱ δημιουργοὶ τῶν τοιούτων σκευῶν, ἀπηλλαγμένοι τῶν περιττῶν, ἐπεδείκνυντο τὴν καλλιτεχνίαν ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις. Προκειμένου δὲ περὶ καθεδρῶν, διακριτέον ἐνταῦθα τὸν ὑψηλὸν καὶ ἀνάκλισιν ἔχοντα θρόνον, ὅστις ἦν ἐλευθέριος καθέδρα, χρῆζουσα πρὸς πλείονα ἄνεσιν τοῦ ἐπ' αὐτῆς καθημένου καὶ ξυλίνου ὑποποδίου (τοῦτο δὲ παρ' Ὀμήρῳ καλεῖται θρήνυς, σφέλας, ἐνίοτε δὲ καὶ σκόλυθρος), ἀπὸ τῶν ἀπλῶν θρανίων ἢ θρανῶν (tabouret) ἢ δίφρων. Οὕτω παρ' Ἀθηναίῳ σημειοῦται· «ὁ θρόνος αὐτὸ μόνον ἐλευθεριὸς ἐστὶ καθέδρα σὺν ὑποποδίῳ (ὀμηρικῶς θρήνυϊ)... ὁ δὲ κλισμὸς περιττοτέρως κεκόσμηται ἀνακλίσει τούτων δ' ἐντελέστερος ἦν ὁ δίφρος». Ἐκ τούτων καὶ τῶν ὀμηρικῶν χωρίων, ἐνθα ἀναφέρεται ἡ λέξις θρόνος καὶ κλισμὸς, βλέπομεν ὅτι αὗται αἱ λέξεις εἰσὶ συνώνυμοι, μετὰ τῆς διαφορᾶς, ὅτι ὁ θρόνος ὡς ὑψηλότερος συνοδεύεται πάντοτε καὶ ὑπὸ τοῦ ὑποποδίου. Ἀμφότεροι δὲ οὔτοι, θρόνοι καὶ δίφροι, διεκρίνοντο πολλάκις ἐπὶ πολυτελείᾳ ὕλης καὶ ἐργασίας, χαρακτηριζόμενοι ὡς δαιδάλαιοι, καλοὶ καὶ ἐνίοτε χρυσελεφάντινοι, ἤτοι κεκοσμημένοι διὰ τῆς ἐμπαιστικῆς χρυσῶ καὶ ἐλεφαντίνῳ ὀστῶ. Οἱ δὲ δίφροι στεροῦνται στηρίγματος τῶν νώτων ἢ ἀνακλίσεως, καὶ τὸ πολὺ καλύπτονται διὰ δερμάτων, ἅπερ ἐκαλοῦντο κώεα καὶ κώδια, ἢ διὰ προσκε-

φαλαίων, ὡς ὁ παρὰ Πλάτωνι Κέφαλος ἀναφέρεται καθήμενος ἐπὶ προσκεφαλαίων καὶ δίφρου, καὶ ἡ παρὰ Θεοκρίτῳ Πραξινόῃ ἐπιτάττει τῇ θεραπαίνῃ, ὅπως προγενέγκῃ τῇ φίλῃ Γοργοῖ δίφρον, ἐμβάλλουσα καὶ ποτίκρανον (προσκεφάλαιον). Ὅμοίως διακριτέον τῶν θρόνων καὶ τοὺς λεγομένους ὀκλαδίας δίφρους, οὓς καὶ μετέφερον ἐνίοτε οἱ δοῦλοι, ἵνα κάθωνται ἐπ' αὐτῶν οἱ δεσπότες, ὡς οἱ παλαιοὶ ἀβροδίατοι Ἀθηναῖοι παρηκολουθοῦντο ὑπὸ δούλων, ὑποφερόντων αὐτοῖς ὀκλαδίας δίφρους, ἵνα μὴ καθίζωσιν ἐκυτοὺς εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχεν. Οἱ τοιοῦτοι δίφροι ἐκαλοῦντο οὕτως ἀπὸ τοῦ ὀκλάζειν, καὶ οὐ δύνανται ταυτίζεσθαι τοῖς σκίμποσι. Πάλιν ἀμφοτέρων τούτων, δίφρων καὶ θρόνων, διακριτέον τὸ ἀπλοῦν βάρθρον, ἐδῶλιον, ἢ θράνος, οὗ συνώνυμος ἦν ἐνίοτε ὁ σκίμπους, ὅστις καὶ λαμβάνει τότε τὸ ἐπίθετον χαμαίζηλος σκίμπους, εὐτελής κλίνη καὶ χθαμαλή, πελάζουσα τῇ γῆ. Ἄλλ' ὁ τοιοῦτος σκίμπους ἐχρησίμευεν ἐνίοτε καὶ ὡς κλίνη, ὡς εὐτελές κλινίδιον μονόκοιτον, μὴ ἀττικῶς κράββατος, καὶ διὰ τοῦτο συνδυάζεται μετὰ πενιχρῶν κωδίων καὶ ψιαθίων. Ἐτι πτωχότεροι ἐκοιμῶντο ἐπὶ βυρσῶν ἢ ἐπὶ στιβάδων ἐκ διαφόρων φυτικῶν οὐσιῶν, φυλλάδων, πτερίδων, ποῶν, καλάμων ἢ σχοίνων, ἢ ἐπὶ ψιάθων, καὶ τοιαῦται ἐγκοιμητήρια ψιάθοι ἐκαλοῦντο χαμευνία. Οὗτος ὁ ἀττικῶς καλούμενος σκίμπους ὑπὸ τὴν σημασίαν εὐτελοῦς κλινιδίου ἐκαλεῖτο καὶ ἀσκάντης. Ἄλλ' ἀπίθανος φαίνεται, ἢ τοῦλάχιστον ἀντιβαίνουσα τῇ ἐτυμολογίᾳ καὶ ὀρθογραφίᾳ τοῦ ὀνόματος ἡ παρὰ τινος ἀρχαίου γραμματικοῦ ἀναφερομένη παραγωγή αὐτοῦ. «Σκίμπους, παρὰ τὸ σκηνῆ καὶ τὸ πούς γίνεται, σκηνίπους τις ὢν, ὃ σκηνοῦσι τὰ σώματα, καὶ συγκοπῆ σκίμπους λέγεται δὲ τὸ μέρος τοῦ κραββάτου· μεταφορικῶς δὲ ὅλος ὁ κράββατος».

§ 3. Ἄλλ' αἱ παρὰ τοῖς πλουσιωτέροις εὐχρηστοὶ καὶ ἰδίως καλούμεναι κλῖναι (δέμνια, λέχος) ἐκοσμοῦντο διὰ ταπήτων καὶ γλαινῶν ἢ ῥηγέων. Καὶ παρ' Ὀμήρῳ ἔτι, ἐνθα φαίνεται ὅτι ἔλειπον καθ' αὐτὸ στρώματα, ἐπὶ τοῦ λέχους ἐπετίθεντο κῶεα καὶ ῥήγεα καλὰ καὶ χλαῖναι οὐλαι, ἐνίοτε δὲ καὶ λίνιοιο λεπτόν ἄωτον πολλαχοῦ ἢ ἀμφίπολος ἐπιτάττεται, «δέμνι' ὑπ' αἰθούσῃ θέμενχι καὶ ῥήγεα καλὰ πορφύρε' ἐμβαλέειν, σιορέσαι δ' ἐφύπερθε

τάπητας, χλαίνας δ' ἐνθέμεναι οὐλας καθύπερθεν ἔσασθαι». Ἐν τῇ ὀμηρικῇ ἐποχῇ χλαῖναι καὶ ῥήγεα εἰσὶ τὰ κυριώτερα μέρη τῆς κλίνης. Καὶ αἱ μὲν πυκναὶ καὶ ἐνίοτε καλῶς βεβαμμέναι χλαῖναι αἱ χρησιμεύουσαι τοῖς ἀνδράσι καὶ ὡς ἐπενδύται ἢ μανδύαι κατὰ τοῦ ἀνέμου καὶ τῆς κακοκαιρίας ἐχρησίμευον καὶ τοῖς κοιμώμενοις ὡς κάλυμμα· τὰ δὲ ῥήγεα ἦσαν πολύτιμα καὶ πιθανῶς μάλλινα ὑφάσματα, ἦσαν τὰ ἀπαλώτατα ἐν ταῖς κλίναις τῶν πλουσίων· διὸ καὶ ἐπονομάζονται ῥήγεα σιγαλόεντα· ἀλλ' ἐπὶ τούτων ἐφη- πλοῦτο καὶ τι λινοῦν ὑφασμα, «λίνοιο λεπτὸν ἄωτον». Ἐν ἀντι- θέσει πρὸς τὰ κώδια καὶ τὰς στιβάδας, ἐνθα κατεκλίνοντο οἱ πε- νέστεροι, ὅσάκις γίνεται λόγος περὶ ἐντελοῦς κλίνης πλουσίων, ἀναφέρονται ὡς μέρη αὐτῆς ταῦτα· κλίνη, ἐπίτονοι, τυλεῖον ἢ κνέφαλλον (κνάφαλλον, γνάφαλον), προσκεφάλαιον καὶ ἐπιβλήματα ἢ περιβλήματα. Ἡ δὲ κλίνη αὕτη ἦν ἀπλουστάτη τὴν κατα-σκευὴν· τὰ τέσσαρα αὐτῆς μέρη, καλούμενα ἐνήλατα ἢ κραστή- ρια (ἀττικῶς), ἦσαν τετορευμένα ξύλα, ἐγγεγομφωμένα ἀλλήλοις καὶ ἐπὶ ποδῶν στηριζόμενα, οἱ δὲ πόδες τῆς κλίνης ἐκαλοῦντο ἐρμῖνες. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μόνον ἦν ἀνάκλιντρον ἢ ἐπίκλιντρον. Σπανίως καὶ κατ' ἐξαιρέσιν εἶχον αἱ κλῖναι καὶ δύο ἀνάκλιντρα, καὶ τοιαῦται ἐκαλοῦντο ἀμφικέφαλοι (οὐχὶ ἀμφικνέφαλλοι) κλῖναι· «ἀμφικέφαλος κλίνης εἶδος παρὰ τὸ ἐκατέρωθεν ἀνάκλιντρον εἶχει καὶ προσκεφάλαιον» (Ἔτυμολ.) Αἱ κλῖναι κατεσκευάζοντο ἐκ ξύ- λων, ἐνίοτε ἐξεζητημένων, οἷον ἐκ σφενδάμνου, πύξου· ἐνίοτε δὲ καὶ ἐκ πολυτίμων ὑλῶν ἐλέφαντος, χελώνης, οὐχὶ μόνον ἔμπαι- στοι ἐλέφαντι, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ὄλαι ἐλεφάντιναι. Συνήθως ὅμως κατεσκεύαζον τοὺς πόδας τῆς κλίνης ἐκ πολυτιμοτέρας ὑλης· διὸ καὶ ἀναφέρονται κλῖναι ἐλεφαντόποδες, ἀργυρόποδες καὶ Περσικαὶ σκυλευθεῖσαι κλῖναι ἐπίχρυσοι καὶ ἐπάργυροι, καὶ ἀπλῶς κλῖναι ἀργύρου, ὡς καὶ κλῖναι μετὰ πολυτελῶν τορευμάτων (δινωτά, τρητά, τυρνωτά λέχη). Ἡ κλίνη ἐνετείνετο διὰ ζωνῶν ἢ σχοι- νίων, ἵνα ἐπιτίθωνται ἐπ' αὐτῶν τὰ στρώματα (τυλεῖα καὶ τύλαι, ἢ κνέφαλλα)· «καὶ μὴν τό γε τῇ κλίνῃ ἢ τῷ σκίμποδι ἐντετα- μένον, ὡς φέρειν τὰ τυλεῖα, σπαρτία, σπάρτα, τόνος, κειρία· τάχα δὲ καὶ σχοῖνος καὶ σχοινία καὶ κάλοι» (Πολυδ.) Τὸ γενικὸν ὄνομα

τούτων ἦν τόνος. Διὰ ζώνης ἰδίως, καλουμένης κειρίας, ἦσαν ἐν-
 τεταμέναι αἱ εὐπρεπέστεραι κλῖναι, αἱ δ' εὐτελέστεραι δι' ἀπλῶν
 σχοινίων (σπαρτίων, σπάρτων). Τοιαύτη ἀντίθεσις καταφαίνεται ἐκ
 τοῦ Ἀριστοφανείου· «Σπάρτην γὰρ ἂν θείμην ἐγὼ τῆμῃ πόλει;
 οὐδ' ἂν χαμεύνη, πάνυ γε κειρίαν ἔχων» ἐνθα ὁ σχολιαστής·
 «ἡ δὲ κειρία εἶδος ζώνης ἐκ σχοινίων παρεοικὸς ἱμάντι, ἣ δεσμοῦ-
 σι τὰς κλῖνας». Τὸ τῶν στρωμάτων ἐπιβλήμα ἦν λινοῦν ἢ ἔρε-
 οῦν (μάλλινον) καὶ σκύτινον ἐνίοτε. Τὸ δὲ τῶν στρωμάτων συν-
 ηθέστερον πλήρωμα ἦσαν κνέφαλλα (κνάφαλα, γνάφαλα) ἢ ἔρια·
 «τύλη, ὅπερ σύνηθες Ἀττικοῖς κνέφαλλον καλεῖν, ὁμωνύμως τῷ
 περιεχομένῳ τὴν περιέχουσιν... ὠνομάσθη δὲ ἀπὸ τοῦ κνάφου,
 ὅστις σημαίνει ἀκανθώδη ὕλην, ἣ περιπεταννύντες τὰς ἐσθῆτας
 ἐξέθλιβον τὸ πλεονάζον τοῦ περὶ τὰς ἐσθῆτας χνοῦ, ᾧ καὶ πρὸς
 τὰς τύλας ἐχρῶντο» (Ἡρωδ.) Ἀντὶ δὲ τούτων τῶν ἐρίων πολλά-
 κισ ἐπλήρουν τὰ τυλεῖα καὶ διὰ πτίλων, ὡς καὶ τὰ προσκεφάλαια,
 εἰ καὶ ἐθεωρεῖτο ἐπιβλαβὴς ἢ ἐν τοιούτοις χνώδεσι καὶ πτιλω-
 τοῖς στρώμασιν ἐγκοίμησις. Ἐπὶ τοῦ κνεφάλλου ἐφηπλοῦντο κα-
 λύμματα, διαφόρους ὀνομασίας ἔχοντα· περιστρώματα, ὑποστρώ-
 ματα, ἐπιβλήματα, ἐφειστρίδες, χλαῖναι, ἀμφιεστρίδες, ἐπιβόλαια,
 δάπιδες, φιλοδάπιδες, ξυστίδες χρυσόπαστοι, ἔτι δὲ τάπητες καὶ
 ἀμφιτάπητες, οἱ μὲν πρῶτοι δασεῖς μόνον ἐκ τοῦ ἐτέρου μέρους,
 οἱ δὲ ἀμφιτάπητες δασεῖς ἐξ ἑκατέρου· διὸ καὶ ἀμφίμιτος στρωμνὴ
 καὶ ἀμφιδάσεια, ἔτι δὲ καὶ ἀμφίμαλλος· τούναντίον τούτων ἦν ἡ
 φιλόδαπις. Περὶ ταῦτα τὰ ἐπιβλήματα ἀνέπτυσσον πολλάκις με-
 γάλην πολυτέλειαν, ὡς δεικνύεται τοῦτο ἐκ τῶν πολυαρίθμων
 ἐπιθέτων, ἅτινα παρὰ Πολυδεύνει ἀναφέρονται εἰς τὴν ποικίλην
 λαμπρότητα αὐτῶν· «ἐπαινῶν δ' ἂν εἴποις στρωμνὴ λεπτή, εὐ-
 υφής, εὐήτριος, ὑγρὰ, περιόρρυσσα, στιλπνή, στίλβουσα, εὐχρως,
 ἀνθοῦσα, εὐανθής, πολυανθής, ποικίλη, παμποίκιλος, πολύμορφος,
 πορφυρᾶ, ἀλουργίς, ἀλιπόρφυρος, πρασεῖος, ὕσγίνοβαφής, ἰοειδής,
 κροκοειδής, κόκκω ἀνθοῦσα, κοκκοβαφής, ὀρφνίνη, ἐπιπόρφυρος,
 ὀλοπόρφυρος, ἐπίχρυσος, χρυσόπαστος, ἐν αἷς ζῶα ἐνύφαντο, ἀνθη
 ἦσαν ἐμπεποικιλμένα, θηρία ἐγγεγραμμένα καὶ ἄστρα ἐνήστρα-
 πτον». Εἰ καὶ ταῦτα δύνανται ἀνήκειν εἰς τὰς πρὸς τὰ συμπόσια

κλίνας, ἀλλ' ὅμως καὶ ἐν ταῖς εὐναῖς ἢ πρὸς ὕπνον κλίναις μετεχειρίζοντο τάπητας καὶ τὰ τοιαῦτα, διότι καὶ αὐταὶ κατ' οὐδὲν σχεδὸν διέφερον ἐκείνων, εἰ μὴ μόνον καθ' ὅσον περὶ τὰς πρώτας, μάλιστα τὰ προσκεφάλαια καὶ τὰ καλύμματα αὐτῶν, ἀνεπτύσσετο μείζων κομψότης. Οὕτως ἐν Σπάρτῃ μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς προτέρας λιτότητος καὶ τὴν εἰσβολὴν τῆς πολυτελείας, «στρωμναὶ παρεσκευάζοντο τοῖς μεγέθεσιν οὕτως ἐξησκημέναι πολυτελεῶς καὶ τῇ ποικιλίᾳ διαφόρως, ὥστε τῶν ξένων ἐνίους τῶν παραληφθέντων ὀκνεῖν τὸν ἀγκῶνα ἐπὶ τὰ προσκεφάλαια ἐρεῖδειν.» Καὶ ὁ λεπτός Ἴσοκράτης ἀναφέρεται ἔχων προσκεφάλαιον κρόκῳ διάβροχον. Ἄλλ' ὅμως καὶ ἡ τοιαύτη κλίνη ἐθεωρεῖτο ὡς εὐτελής καὶ πενιχρὰ ὑπὸ τῶν Ἀσιανῶν, οἵτινες ἐνόμιζον ἐν γένει περὶ τῶν Ἑλλήνων ὅτι ἦσαν ἀπειροὶ τοῦ στρωννύειν κλίνην. Παρ' Ἀθηναίῳ λέγεται ὅτι «πρῶτοι Πέρσαι καὶ τοὺς λεγομένους στρώτας ἐφεῦρον, ἵνα κόσμον ἔχη ἢ στρώσις καὶ εὐάφειαν· διὸ καὶ ὁ Ἀρταξέρξης, τιμῶν Ἑλληναί τινα, ἀναβάντα πρὸς αὐτὸν ζήλω καὶ μιμήσει Θεμιστοκλέους, ἔδωκεν αὐτῷ καὶ σκηνήν, διαφέρουσαν τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος καὶ κλίνην ἀργυρόποδα, ἔπεμψε δὲ καὶ στρώματα πολυτελεῆ καὶ τὸν ὑποστρώσοντα, φάσκων οὐκ ἐπίστασθαι τοὺς Ἑλληνας ὑποστρωννύειν». Καὶ ἄλλος δὲ τις Τιμαγόρας Ἀθηναῖος ἔλαβε παρὰ τοῦ βασιλέως οὐ μόνον χρυσίον, ἀλλὰ καὶ κλίνην πολυτελεῆ καὶ στρώτας θεράποντας, ὡς τῶν Ἑλλήνων οὐκ ἐπισταμένων. Ἄλλ' οὗτοι οἱ Ἕλληνες, καὶ στρωννύοντες τὰ στρώματα, ἀπέβλεπον μᾶλλον εἰς τὴν κάθαρσιν καὶ διαπνοὴν αὐτῶν ὥστε στρώματα διατινάξαι ἰσοδυναμεῖ τῷ στῶσαι τὴν κλίνην. Ἐπορίζοντο δὲ τὰ περιφημότερα στρώματα ἐκ τῆς Μιλήτου, Κορίνθου καὶ Καρχηδόνας. Κατὰ δὲ τὸν ὕπνον εἶχον καὶ ἰδιαιτέρον χιτῶνα ἐνεύναιον ἢ εὐνητῆρα χιτῶνα καλούμενον. Ἐν δὲ χειμῶνι ἰδίως μετεχειρίζοντο καὶ κώδια ὡς καλύμματα. Οὕτω παρὰ Πλάτωνι παρίσταται ἔτι κατακείμενος ὁ Πρόδικος «ἐγκεκαλυμμένος ἐν κωδίοις τισὶ καὶ στρώμασι καὶ μάλα πολλοῖς ὡς ἐφαίνετο»· καὶ ὁ τηλύγετος υἱὸς τοῦ Ἀριστοφανείου Χρεμύλου κατέκειτο ἐγκεκορδουλημένος ἐν πέντε σισύραις ἦσαν δὲ αὐταὶ αἱ σισύραι περιβλήματα ἐκ διφθέρας. Ταῦτα δὲ τὰ τελευταῖα καλύμματα ἦσαν

εὐχρηστα παρὰ τοῖς πενεστέροις, ὡς καὶ ἡ κλίνη τούτων ἦν ἐν γένει εὐτελεστέρα, οἶαν μετὰ κωμικῆς ὑπερβολῆς περιγράφει ὁ Ἄριστοφάνης «πρὸς δέ γε τούτοις ἀνθ' ἱματίου μὲν ἔχειν ῥάκος, ἀντὶ δὲ κλίνης στιβάδα σχοίνων κόρεων μεστήν, ἢ τοὺς εὐδοντας ἐγείρει, καὶ φορμὸν ἔχειν ἀντὶ τάπητος σαπρὸν, ἀντὶ δὲ προσκεφαλαίου λίθον εὐμεγέθη πρὸς τῇ κεφαλῇ».

§ 4. Τραπεζὰς δὲ μετεχειρίζοντο ἰδίως ἐν τοῖς δεῖπνοις καὶ συμποσίοις πρὸς παράθεσιν ἐδεσμάτων καὶ ποτῶν· διὸ καὶ ἐν τοῖς περὶ δεῖπνων καὶ συμποσίων γενήσεται λόγος περὶ αὐτῶν. Ἄλλοια δὲ καὶ εὐρυτέρα χρῆσις τῶν τραπεζῶν μόλις ἀπαντᾶται· τοῦλάχιστον πρὸς τὸ γράφειν οὐ μετεχειρίζοντο τραπέζας ὡς γραφεῖα, ἀλλ' ἢ ἔγραφον κατὰ τοὺς νῦν Ἀσιανούς ἐπὶ τῶν γονάτων ἢ ἐπὶ τῆς ἀνακλίσεως τῆς κλίνης. Ἄλλ' ἐπὶ ἀγγείων βλέπει τις πολλὰς κομψὰς πρὸς οὐσίαν τραπέζας, καὶ ἐπὶ νομισμάτων τραπέζας ὡς ἄθλα, καὶ ἐν Ὀλυμπίᾳ μάλιστα ἀναφέρεται καὶ χρυσελεφαντίνη τράπεζα. Ἐπίσης ὀλίγον φαίνεται ὅτι μετεχειρίζοντο καὶ τὰ παρὰ τοῖς νεωτέροις ἀρμάρια, ὧν οὐδ' ἀναφέρεται κυριολεκτικόν τι ὄνομα, ὧν ἴσως τὴν μὲν ὀρθίαν καὶ σκαφοειδῆ ἱματιοθήκην ὀνομαστέον χηλόν, τὴν δὲ πολύσυρτον *commode* κίστην ἢ ζύγαθρον, ἐκτὸς ἐὰν πρέπη συγκαταλέξει ὡς τοιαύτην θήκην ἐσθήτων τοὺς πυργίσκους, οἵτινες καὶ συνδυάζονται μετὰ τῶν κιστῶν καὶ θησαυροφυλακίων. Ἄλλὰ τὸ τοιοῦτον εἶδος τῶν ἱματιοθηκῶν ἀνεπλήρουν μᾶλλον διὰ κιβωτῶν ἢ λαρνάκων, αἵτινες παρ' Ὀμήρω ὀνομάζονται καὶ χηλοὶ (καλαί, δαιδάλεια). Ἐκ δὲ διαφόρων ἐποχῶν ἀναφέρονται ἔτι ἐκτὸς τούτων τῶν ὀνομάτων καὶ κίσται, κιστίδες, θύλακοι, στρωματόδεσμα (σπανίως καὶ ἐν μερικωτέρᾳ σημασίᾳ στρωματεῖς), ῥίσκοι, ζύγαθρα, ἵνα παραλίπωμεν ἄλλα παρὰ Πολυδεύκει ἀπαντώμενα ὀνόματα, οἷον κανδύτανες (εἶδος περσικῆς λάρνακος, ἐνθα ἐναπετίθουν τοὺς κἀνδύς), φάσκωλοι, θύλακοι καὶ μάρσιποι ἱματίων. Ἄλλ' ὅσον ἦν πτωχὴ ἢ ἑλληνικὴ οἰκοσκευὴ κατὰ τὰς τραπέζας, τὰς ἱματιοθήκας καὶ τὰ γραφεῖα, τοσοῦτω ποικιλωτέρα ἀνεδείχθη περὶ τὰ πήλινα καὶ μετάλλινα σκεύη, ὧν τὰ ἰδιαίτερα εἶδη δυνατόν ἀπαριθμῆσαι μέχρι πολλῶν ἑκατοντάδων κομψοτάτων καὶ πλαστικωτάτων σχημάτων τε καὶ

ὀνομάτων οὐχὶ μόνον ἐκ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἀκενώτου πλούτου τῶν ἐν τοῖς διαφόροις μουσείοις ἐναποτεθειμένων ἀγγείων, ἅπερ πολλαχῶς ὑπὸ πολλῶν ἀρχαιοδιφῶν κατελέχθησαν καὶ πολλαχῶς ἠρμηνεύθησαν ἢ συνεζητήθησαν, ἢ καὶ ἐν πλουσίαις συλλογαῖς (Μουσείοις) ἀπεικονίσθησαν. Ταῦτα τὰ ἀρχαῖα ἀγγεῖα, ἅπερ μόνον κατὰ τὴν χρῆσιν τῶν χωρικῶν ἦσαν ἐκ ξύλου, διεκρίνοντο καὶ ἐπὶ τῇ ὕλῃ, ἐξ ἧς κατεσκευάζοντο, ἢ τις ἐκτὸς τοῦ κεράμου ἢ τῆς ὀπτῆς γῆς ἦν καὶ μέταλλόν τι καὶ μάλιστα πολύτιμον, οἷον ἀργυρος, — καὶ πρὸ πάντων ἐπὶ τῷ σχήματι, ὅπερ οἱ Ἕλληνες τεχνῖται παρεῖχον τοῖς διαφόροις ἀγγείοις ἀναλόγως τοῦ σκοποῦ, πρὸς ὃν ἐχρησίμευον, ἀλλὰ πάντοτε μετὰ καλλιτεχνικῆς κομψότητος, ἐμπνεομένης αὐτοῖς ὑπὸ τῆς φυσικῆς φιλοκαλίας αὐτῶν. Καὶ αὐτὸ δὴ τὸ πρὸς μεταφορὰν ἀπὸ τῆς κρήνης καὶ διατήρησιν τοῦ ὕδατος χρησιμεῖον δοχεῖον, ἢ ὕδρια, ἢ κάλπις (κάλπη, στάμνος) μετὰ μιᾶς κατακορύφου καὶ δύο πλαγίων λαβῶν ἐφελκύνει τὴν προσοχὴν ἡμῶν. Ἄλλ' ἔτι μᾶλλον κινουῖσιν αὐτὴν οἱ διάφοροι ἀμφορεῖς, ὀνομασθέντες οὕτω κατὰ συγκοπὴν ὡς ἀμφορεῖς, ὡς ἔχοντες δηλαδὴ δύο λαβὰς ἢ δύο ὦτα (apses) καὶ ἐπομένως συνωνυμοῦντες ταῖς λέξεσιν ἀμφωτῖς ἢ ἀμφώεις (διῶτα), αἱ σημαίνουσιν οἷονδὴποτε δύο λαβὰς ἔχον ἀγγεῖον, εὐχρηστοὶ δὲ πρὸς ἐναπόθεσιν μᾶλλον οἴνου ἢ ἐλαίου καὶ ἐπέχοντες τόπον λαγύνων ἢ ληκύθων. Εἶχον δὲ οὗτοι οἱ ἀμφορεῖς ἀμφοτέρωθεν ὑψηλὰς λαβὰς, ἀναπτυσσομένας εἰς κομψὰς ἐλικοειδεῖς γραμμάς. Πλήθος ἀφθονον τοιούτων ἀμφορέων Θασίων ἐν τε τῇ Ἑλλάδι καὶ ταῖς ἀποικίαις καὶ αὐταῖς ταῖς τοῦ Εὐξείνου μετ' ἐπιγραφῶν καὶ ἐμβλημάτων παρέσχον αἱ νεώτεραι ἀνασκαφαὶ καὶ ἀνακαλύψεις. Μετὰ ταῦτα ἔρχονται τὰ πολυάριθμα εἶδη μεγάλων καὶ μικρῶν κρατήρων, ἢτοι δοχείων, ἐν οἷς ἐκινῶντο ἢ ἐμιγνύετο ὕδατι ὁ οἶνος· οὐχὶ διάφορος τούτου φαίνεται ὅτι ἦν ὁ ψυκτήρ (ἢ ψυγεύς, ἢ ψυκτηρία), ἐν ᾧ ἦν ὁ ἀκρατος καὶ διετηρεῖτο βεβαίως οὕτως, ὥστε μένειν ψυχρός, ὅθεν καὶ τὸ ὀνομασῶτος ἐκαλεῖτο ἄλλως καὶ δῖνος καὶ ἀκρατοφόρος ψυκτήρ. Τὸ μέγεθος αὐτῶν ἦν διάφορον, διότι ἀναφέρονται ψυκτῆρες, χωροῦντες πλέον ἢ ὀκτὼ κοτύλας, ἄλλοι πέντε, ἄλλοι τρεῖς καὶ δύο κοτύ-

λας, ὥστε ἐνίοτε ἦσαν καὶ εὐχρηστοὶ ὡς φιάλαι ἢ ποτήρια πρὸς τὸ πίνειν ἀπ' αὐτῶν ἀπλῶς ἄνευ βοηθείας ἄλλου ἐκπώματος, εἰ καὶ ἐνυπῆρχεν ἀκρασία τις ἐν τῷ «πίνειν ψυκτῆρι καὶ κάδοις.» Ἀπὸ τοῦ κρατῆρος ὅμως διακριτέα τὰ μικρὰ δοχεῖα, δι' ὧν ἠρύοντο ἐκ τοῦ μεγάλου κρατῆρος οἶνον, ἵνα πληρώσωσι τὰς φιάλας καὶ κύλικας τῶν συμποτῶν, ἅπερ ἐκαλοῦντο κύαθοι, οἰνοχόαι, ἀρύστιχοι (φιάλαι), ἀρύταιναι, ἀρυστῆρες ἀπὸ τοῦ δι' αὐτῶν ἀρύεσθαι τὸν οἶνον ἐκ τοῦ κρατῆρος. Ἐπαμφοτερίζουσα μεταξὺ κρατῆρων καὶ κυλίκων φαίνεται ἡ μεγάλη καὶ κοίλη λεπαστῆ (ἀπὸ τοῦ λάπτειν ἢ λαφύζειν), ἀναφερόμένη πάντοτε ἐν συναφείᾳ μετὰ τῶν εἰς μέθας καὶ ἀσωτείας πολλὰ ἀναλισκόντων, ὡς τὸ κωθωνίζεσθαι ἐπὶ τῶν πολὺν ἀκρατον πινόντων. Οἱ κρατῆρες ἄλλως ἐχρησίμευον καὶ ὡς μεγαλοπρεπῆ ἀναθήματα ἐν ναοῖς, καὶ ἐπισημότεροι ὡς ἐκ τοῦ τόπου τῆς παραγωγῆς ἦσαν οἱ Ἀργολικοί, Λεσβιακοί, Λακωνικοὶ καὶ Κορινθιακοί, εἶχον δὲ πολλάκις ὡς ἐρείσματα τρεῖς πόδας (τρίποδες κρατῆρες) ἢ καὶ ὑποκρατηρίδια. Λαμπρὸν ἀναθηματικὸν κρατῆρα χαλκοῦν τρόπον Ἀργολικοῦ κρατῆρος, ἔχοντα περίξ αὐτοῦ γρυπῶν κεφαλᾶς προκρόσσους, κατεσκεύασάν ποτε οἱ Σάμιοι μετὰ τινα εὐτυχῆ καὶ ἐπικερδῆ θαλασσοπορίαν, ἐξελόντες ἐξ τάλαντα ἐκ τῶν κερδῶν, καὶ ἀνέθηκαν αὐτὸν ἐν τῷ Ἱεραίῳ, ὑποστήσαντες αὐτῷ τρεῖς χαλκοῦς κολοσσοὺς ἑπταπήχεις ἠρεισμένους τοῖς γόνασιν.

§ 5. Περὶ δὲ τῶν κυρίως ποτηρίων τῶν συνήθως παρ' ἀρχαίοις καλουμένων ἐκπωμάτων παρατηροῦμεν γενικῶς ὅτι ἔκπαλαι ἐνομιζόντο τιμιώτατον κτῆμα καὶ κειμήλιον καὶ ἦσαν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησι τόσον ἀφθονα, καὶ ἡ πλαστικὴ δύναμις τῶν ἀρχαίων τεχνικῶν κατὰ τοῦτο τὸ εἶδος τοσαύτη, ὥστε καὶ αὐτῇ ἡ πλουσία καὶ ζωηρὰ γλῶσσα τῆς ἀρχαιότητος δυσκόλως παρηκολούθει τὴν τοιαύτην ἀνεξάντλητον παραγωγικότητα τῆς τέχνης. Ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν ὀνόματα διαφόρων εἰδῶν ποτηρίων ἀναφέρει ἡμῖν κατ' ἀλφαβητικὸν πίνακα ὁ Ἀθηναῖος, ἐξηγούμενος ἐν ἐκτάσει τὰ περὶ τοῦ σχήματος, τῆς χωρητικότητος καὶ τῆς χρήσεως αὐτῶν. Ἦσαν δὲ ταῦτα ἀγκύλη, Λιακίς, ἀκατος, ἄωτον, ἄροκλον, ἀλεισον (δέπας), Ἀμαλθείας κέρας (ἐνιαυτός), ἀμφοτίς,